

Małgorzata Dudziak-Kowalska,
Barbara Janczak, Jerzy Krawczyk

*Nie tylko
bibliotekarze...*

PRACOWNICY BIBLIOTEK
AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ
W STULECIU UCZELNI

WYDAWNICTWA AGH

KRAKÓW 2019

© Wydawnictwa AGH, Kraków 2019

ISBN 978-83-66364-12-7

Redaktor Naczelny Wydawnictw AGH: *Jan Sas*

Komitet Naukowy Wydawnictw AGH:

Andrzej Pach (przewodniczący)

Jan Chłopek

Barbara Gąciarz

Bogdan Sapiński

Stanisław Stryczek

Tadeusz Telejko

Afiliacja autorów monografii:

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

Biblioteka Główna

Redakcja: *Joanna Ciągala*

Projekt okładki i stron tytułowych: *Paweł Sepielak*

Opracowanie komputerowe fotografii: *Jacek Rzepczyński*

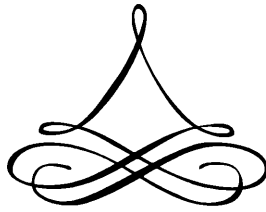
Skład komputerowy: MUNDA Maciej Torz

Wydawnictwa AGH
al. A. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków
tel. 12 617 32 28, 12 636 40 38
e-mail: redakcja@wydawnictwoagh.pl
<http://www.wydawnictwa.agh.edu.pl>

Nieco historii

Powołana do życia w 1919 roku Akademia Górnicza nie miała swojej siedziby; zajęcia odbywały się w wynajętych od miasta i Uniwersytetu Jagiellońskiego pomieszczeniach, więc zorganizowanie biblioteki uczelnianej nie było zadaniem pierwszoplanowym. Studentów nie było jednak jeszcze zbyt wielu. Na rok akademicki 1919/1920 przyjęto ich osiemdziesięciu, podobnie na rok następny. Poza tym studenci już w pierwszym roku działalności uczelni powołali swoją organizację – Koło Słuchaczy AG¹ – i urządzili własnymi siłami czytelnię z księgozbiorem. Po przejęciu w następnych latach bibliotek Czytelni Polskiej Akademików Górniczych w Leoben oraz Czytelni Polskiej w Przybramie zbiory Czytelni Słuchaczy w 1923 roku liczyły już 5000 tomów. Stanowiły je książki zarówno o treści naukowej, jak i beletrystycznej, przy czym literatura naukowa była głównie w języku niemieckim. Ustawa o szkołach akademickich z 13 lipca 1920 roku wśród uczelni mających taki status wymieniała też Akademię Górniczą. Uczelnia akademicka musiała posiadać bibliotekę. By zrealizować ten zapis ustawowy, władze uczelni zdecydowały się, mimo różnych innych trudności, doprowadzić do jej zorganizowania. Na posiedzeniu Ogólnego Zebrania Profesorów Akademii Górniczej, które odbyło się 18 listopada 1921 roku, powołano trzyosobową Senacką Komisję Biblioteczną odpowiedzialną za organizację i rozwój biblioteki dla profesorów². Komisja w swoim sprawozdaniu zaleciła zatrudnienie stałego pracownika, który prowadziłby „sprawy biblioteczne”. Ostatecznie z dniem 1 stycznia 1922 roku Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP), któremu podlegały również sprawy szkół wyższych, mianowało bibliotekarką „za kontraktem” Marię Kuszową³, a w 1923 roku zatrudniono dodatkowo Annę Langie jako „pomoc biblioteczną”⁴. W grudniu 1928 roku zaangażowano dodatkowo Zofię Grüner. Utworzenie biblioteki, a potem jej wzmocnienie kadrowe było niezbędne, bowiem w 1922 roku powstał w Akademii drugi wydział, Wydział Hutniczy, co skutkowało systematycznym wzrostem liczby studentów.

---

¹ Od 1923 r. Stowarzyszenie Studentów Akademii Górniczej.

² Od roku 1923 z biblioteki uczelnianej mogli korzystać również studenci.

³ Odeszła z pracy ze względu na zły stan zdrowia 31 października 1932 r.

⁴ Ustawa o szkołach akademickich z 1920 r. (Dz.U. poz. 494) stwierdzała w art. 74 „Urzednicy biblioteki z kwalifikacjami bibliotekarskimi mianowani są przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek dyrektora biblioteki, poparty przez senat. Warunkiem mianowania urzędnika w bibliotece uniwersyteckiej jest wykazanie się poza wymaganiami ogólnymi dla urzędników państwowych świadectwem ze złożonego z postępowaniem dobrym egzaminu państwowego ze studiów bibliotekarskich”.

Statut Akademii Górniczej z 1926 roku w § 89 stwierdzał: „Biblioteka Akademii nie jest biblioteką publiczną, ale przystępną dla osób kształcących się i pracujących naukowo”⁵. Statut regulował też zadania naczelnego bibliotekarza i kierownika biblioteki. Naczelnny bibliotekarz, mianowany przez MWRiOP na wniosek Senatu, zarządzał „[...] biblioteką według regulaminu, uchwalonego przez Ogólne Zebranie Profesorów, w porozumieniu z jednym, wybranym przez Senat z grona profesorów, kierownikiem, należącym do Komisji Bibliotecznej”⁶.

Biblioteka początkowo czynna tylko po południu w godz. 13:00–19:00, od 1924 roku otwarta była w poniedziałki i czwartki również przed południem. Od roku akademickiego 1926/1927 Biblioteka była czynna już dziesięć godzin dziennie według rozkładu: od godz. 9:00 do 14:00 i od 15:00 do 20:00, bez dyżurów popołudniowych w czwartki i soboty. W okresie wakacyjnym była otwarta jedynie przed południem.

Biblioteka w pierwszym okresie mieściła się przy ulicy Loretańskiej 18, w roku 1924 przeniesiono ją do budynku przy ulicy Smoleńsk 7, a w 1929 roku otrzymała pomieszczenia w nowym gmachu Akademii Górniczej przy alei Mickiewicza 30. W protokole z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z 30 maja 1930 roku czytamy: „[...] Ponieważ gmach przy ulicy Smoleńskiej musiał być opróżniony, biblioteka przeniosła się dnia 1 X 1929. [...] Książki i akta spakowało się do 95 skrzyń, które musiało się rozpakować w nowym gmachu, co wszystko zrobiło się własnymi siłami zajęтыми w bibliotece. Mimo to była biblioteka przez cały czas czynna, z wyjątkiem czytelnicy, która była przez 10 dni zamknięta”⁷.

Księgozbiór, na który składały się książki kupowane, ale przede wszystkim pozyskiwane dzięki darom i wymianie, według stanu na 31 maja 1938 roku liczył 17 194 pozycji, w tym 8046 tomów książek, 3297 broszur i 4931 woluminów czasopism oraz 919 map i 1 tekst do map. W roku akademickim 1937/1938 Biblioteka prenumerowała 37 tytułów czasopism zagranicznych i 6 polskich. Oprócz tego w wyniku „zamiany” otrzymywała 50 tytułów czasopism polskich, francuskich i angielskich, natomiast w darze – 62 tytuły. Biblioteka kupiła również 119 dzieł w 175 tomach oraz 28 broszur, z kolei w darze otrzymała 66 dzieł w 146 tomach oraz 52 broszury⁸.

W Akademii Górniczej księgozbiory podręczne tworzone też w katedrach i zakładach naukowych. Nie mamy zbyt wielu danych o wielkości tych

⁵ *Statut Akademii Górniczej w Krakowie*, Kraków 1930, s. 28.

⁶ *Statut Akademii...*, op. cit., s. 29.

⁷ *Protokół z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z dn. 30 V 1930. Protokoły Rady Bibliotecznej 1922–1933*, rkps, s. 58 [nlb.]

⁸ *Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39*, Kraków 1938, s. 108–109.

księgozbiorów, ale przykładowo podajmy, że Zakład Górnictwa i Przeróbki Mechanicznej w 1938 roku dysponował dwoma zbiorami: Zakładu Górnictwa I z 949 dziełami i rocznikami czasopism oraz Zakładu Przeróbki Mechanicznej z 210 dziełami. Z kolei Zakład Maszynoznawstwa w bibliotece podręcznej miał 683 książki i 81 czasopism, a Zakład Wiertnictwa i Górnictwa Naftowego – 662 książki i broszury, 283 egzemplarze czasopism oraz 54 katalogi⁹ Wszystkie księgozbiory podręczne katedr i zakładów liczyły w 1939 roku około 13 000 tomów.

Wybuch wojny przerwał prężną działalność Biblioteki. Gmach Akademii Górniczej został zajęty na siedzibę władz Generalnego Gubernatorstwa. Niemcy opróżniali budynek, pozbywając się niepotrzebnego im sprzętu laboratoryjnego, mebli i zbioru geologicznego. Dotychczasowy kierownik biblioteki, prof. Oskar Nowotny, czując się nadal odpowiedzialnym za powierzone mu mienie, wyjednał u władz okupacyjnych możliwość przewiezienia księgozbioru Biblioteki Głównej do Biblioteki Jagiellońskiej. Tak wspominała tę przeprowadzkę A. Langie: „W grudniu 1939 powiadomiona przez przedwojennego kierownika biblioteki Akademii Górniczej, że uzyskał pozwolenie od Niemców na przewiezienie książek biblioteki głównej AG, jak również i książek bibliotek zakładowych do nowego gmachu Biblioteki Jagiellońskiej, zajęłam się przewiezieniem i uporządkowaniem książek, chroniąc je w ten sposób od zaginięcia i zniszczenia”¹⁰. Księgozbiór Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych Wydziału Górniczego został zdeponowany w nowo wybudowanym gmachu Biblioteki Jagiellońskiej. Tam zbiory Biblioteki Głównej AG, jako wyodrębniona kolekcja, wchodziły w skład tzw. Staatsbibliothek utworzonej przez władze okupacyjne na bazie księgozbiorów Polskiej Akademii Umiejętności, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Handlowej, prywatnego księgozbioru hr. Potockich z krakowskiego pałacu Pod Baranami i z Krzeszowic oraz hr. Badenich z Radziechowa¹¹. Dla zdeponowanych w Bibliotece Jagiellońskiej księgozbiorów Akademii Górniczej kierownictwo Staatsbibliothek wydzieliło część magazynów, a także przeznaczyło dwa pokoje na parterze na pracownie. Bibliothek der Bergakademie, bo taką nazwą określano tę kolekcja, w jej nowej siedzibie była regularnie wizytowana przez Nowotnego poczuwającego się nadal do opieki nad księgozbiorem, nad którym sprawował pieczę przez kilkanaście lat. Przez cały okres okupacji na swoim miejscu pozostały zbiory bibliotek zakładowych Wydziału Hutniczego mieszczącego się w budynku na Krzemionkach, gdzie w 1940 roku zorganizowano Państwową Szkołę Techniczną Górniczo-Hutniczo-Mierniczą.

⁹ *Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39*, Kraków 1938, s. 87–88, 91.

¹⁰ Archiwum AGH –teczka osobowa A. Langie.

¹¹ Lipska H., *Biblioteka Jagiellońska w czasie okupacji 1939–1945*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, 1979, R. 29, nr ½, s. 134.

Na inauguracji pierwszego powojennego roku akademickiego 16 kwietnia 1945 roku rektor Akademii Górniczej prof. Walery Goetel tak charakteryzował w swoim przemówieniu stan bibliotek na uczelni: „Wielkim zagadnieniem jest odbudowa naszej biblioteki centralnej i bibliotek zakładowych. Tu ocaliliśmy więcej aniżeli w laboratoriach i mamy obecnie – po spaleniu biblioteki Politechniki Warszawskiej – najpoważniejszy zbiór książek technicznych w Polsce. Ale luki są olbrzymie, całkowity brak jest wydawnictw przede wszystkim tak ważnych amerykańskich, które wychodziły podczas wojny. Izolacja, która dzieliła nas od Związku Radzieckiego przed wojną, wywołała też dotkliwy brak wydawnictw technicznych radzieckich, gdzie technika tak wysoko stoi. Będziemy starali się te luki wszelkimi siłami uzupełnić”¹².

Po zakończeniu wojny, w lipcu 1945 roku zbiory powróciły z Biblioteki Jagiellońskiej do dawnych pomieszczeń w odrestaurowanym gmachu głównym. W wyniku dwóch przeprowadzek oraz wypożyczeń wojennych straty w księgozbiorze wyniosły prawie 25%. Organizacja Biblioteki nie uległa zmianie. Działała nadal Komisja Biblioteczna, a jej przewodniczący, jeden z profesorów Akademii, sprawował funkcję kierownika Biblioteki. Pierwszym powojennym kierownikiem był prof. Władysław Łoskiewicz, a następnie, od roku 1947 – prof. Stanisław Jaskólski. Przełomowy w działalności Biblioteki był rok 1949, kiedy to na stanowisko jej kierownika powołano zawodowego bibliotekarza. Był to Władysław Piasecki, człowiek, który na długie lata wytyczył główne kierunki rozwoju placówki. W strukturze uczelni Biblioteka została usytuowana w grupie zakładów międzywydziałowych i przez wiele lat posiadała dopełnienie nazwy – Zakład Naukowy Międzywydziałowy, a młodszy bibliotekarze byli zatrudnieni na stanowiskach asystentów bibliotecznych. Powiększała się systematycznie kadra bibliotekarzy; o ile w 1947 roku było ich czterech, to w roku 1953/1954 już dziewięciu, w tym ośmiu z dyplomem ukończenia studiów wyższych. Wszystkich ich tu wymienimy wraz z zajmowanymi stanowiskami: kierownik – mgr Władysław Piasecki, bibliotekarz – dr Marian Górkiewicz, asystenci biblioteczni – mgr Helena Jarecka, mgr Anna Jaworska, mgr Janina Niklas (Wawrykiewicz), Maria Pietras, mgr Anna Puciatowa, mgr Maria Szawłowska i mgr Zofia Żebrowska. Kilka lat później, w roku 1957, bibliotekarzy było już piętnastu, ponadto zatrudniono dwóch magazynierów bibliotecznych. Było to związane z szybkim rozwojem samej uczelni. W roku 1949/1950 posiadała ona już cztery wydziały i kształciła 1898 studentów, natomiast w roku 1957 liczba studiujących wzrosła do 4224, w tym 126 obcokrajowców¹³.

¹² Przemówienie rektora prof. W. Goetla na inauguracji roku szkolnego Akademii Górniczej dnia 16 kwietnia 1945 r., w: *Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/47*, Kraków 1946, s. 108.

¹³ *Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1958–1959*, Kraków 1959, s. 13 (stan na 1.10.1957 r.).

Rozwijająca się Biblioteka Główna potrzebowała sprawnego zarządzania. W związku z tym w 1957 roku do pomocy dyrektorowi Piaseckiemu ministerstwo przydzieliło zastępcę. Stanowisko to objął dr Marian Górkiwicz. Doceniono w ten sposób działalność Biblioteki Głównej i jej znaczenie dla uczelni. Dał temu wyraz jej ówczesny rektor, prof. dr inż. Witold Budryk, tak charakteryzując Bibliotekę w swym dorocznym sprawozdaniu: „Jej zasoby przekroczyły już 100 000 jednostek, co ją uczyniło największą biblioteką techniczną w Polsce. Biblioteka prenumeruje 800 czasopism (z czego 700 zagranicznych) i sprowadza rocznie około 1200 dzieł zagranicznych. [...] Temu rozwojowi nie może sprostać lokal Biblioteki, który od czasów przedwojennych wzrósł niespełna dwukrotnie, podczas gdy liczba studentów wzrosła około 15-krotnie i dlatego zaledwie 1% studentów znajduje dla siebie miejsce w czytelni”¹⁴.

Stopniowo zwiększano liczbę pomieszczeń Biblioteki – do 1953 roku zajmowały one powierzchnię około 450 m². W 1957 roku Biblioteka dysponowała już 611 m² powierzchni, z czego na czytelni i miejsca mogące do tego służyć przypadało 260 m², a na magazyny książek i czasopism – 232 m². Zbiorami zapełnione były do ostatniego miejsca magazyny, a także wysokie na 4,2 m regały, ustawione wzdłuż ścian we wszystkich pokojach pracy bibliotekarzy. Ponadto kilka tysięcy woluminów, zwłaszcza czasopism, z powodu braku miejsca na półkach, umieszczono pod stołami. Do 1962 roku powiększono powierzchnię Biblioteki do 750 m², co pozwoliło na rozszerzenie jej funkcji przede wszystkim o działalność informacyjną oraz na zwiększenie liczby czytelni do czterech (ogólna, czasopism, oddziału informacji naukowej, zbiorów specjalnych).

Mimo niekorzystnych warunków lokalowych Biblioteka dysponowała wówczas nowoczesnym warsztatem informacyjnym. Jako jedyna w Polsce już w 1956 roku posiadała prowadzoną na bieżąco pełną kartotekę dokumentacyjną, usystematyzowaną według Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Kartoteka, opracowana przez Centralny Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Warszawie, była rodzajem wydawnictwa abstraktowego o zagranicznych i polskich publikacjach naukowych z różnych dziedzin nauki. Biblioteka prenumerowała też wydawnictwo abstraktowe „Science Abstracts” oraz jedno z najstarszych wydawnictw abstraktowych – „Chemical Abstracts” (roczniki od 1913 r.). Docenione to zostało przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, które w 1956 roku zarządziło odbycie przez bibliotekarzy ze szkół wyższych praktyk międzybibliotecznych w Bibliotece Głównej AGH.

¹⁴ Sprawozdanie z działalności Akademii Górniczo-Hutniczej w roku akademickim 1956/57 złożone przez rektora prof. dra inż. Witolda Budryka..., w: *Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1957–1958*, Kraków 1958, s. 21.

Już w latach 50. ubiegłego wieku dostrzeżono potrzebę szkolenia studentów w zakresie korzystania z usług BG. Rozpoczęte ostatecznie w roku akademickim 1958/1959 zajęcia z tzw. przysposobienia bibliotecznego prowadzone są do chwili obecnej. Początkowo miały charakter obowiązkowy, natomiast od roku akademickiego 1995/1996, ze względu na zwiększoną liczbę przyjętych na I rok studentów, szkolenie prowadzone jest fakultatywnie. Niezależnie od prowadzenia szkoleń dla studentów pierwszych lat studiów rozpoczęto również organizowanie zajęć z zakresu informacji naukowej i metodyki poszukiwań bibliograficznych dla studentów III, IV i V roku. Pracownicy Biblioteki rozpoczęli prowadzenie tego rodzaju zajęć z inicjatywy doc. Pawła Szlajfera z Wydziału Ceramicznego w roku akademickim 1961/1962. W latach 70. ubiegłego stulecia również inne wydziały wprowadziły do programu studiów przedmiot pn. informacja naukowa w wymiarze sześć godzin rocznie (dwie godziny wykładu i cztery godziny ćwiczeń). Obecnie bibliotekarze Biblioteki Głównej realizują zajęcia z przedmiotu specjalistyczne źródła informacji w wymiarze czterech godzin jednorazowo. Przedmiot umieszczony jest w Uczelnianej Bazie Przedmiotów Obieralnych AGH i jest mu przypisany 1 punkt ECTS. Ponadto od 1963 roku Biblioteka Główna organizuje i prowadzi praktyki dla studentów bibliotekoznawstwa z różnych ośrodków akademickich w kraju.

Z czasem właściwe funkcjonowanie Biblioteki Głównej coraz silniej zależało od posiadania własnej, nowoczesnej siedziby. Władze uczelni już pod koniec lat 40., w kolejnych projektach budowy gmachów Akademii Górniczo-Hutniczej przewidywały również pomieszczenia dla Biblioteki. Dyrektor Piasecki był jednak zwolennikiem koncepcji odrębnego, wolno stojącego pawilonu spełniającego wymagania nowoczesnego budynku bibliotecznego. Takie rozwiązanie znalazło poparcie niektórych pracowników naukowych uczelni. W przemówieniu inauguracyjnym JM Rektora Feliksa Olszaka wygłoszonym w 1960 roku, ale będącym jednocześnie sprawozdaniem z działalności AGH za rok akademicki 1958/1959, czytamy: „Dla usunięcia trudności lokalowych, utrudniających swobodny rozwój Biblioteki Głównej, przewiduje się wybudowanie nowego pawilonu bibliotecznego, którego charakter i lokalizację już przyjęto”¹⁵.

21 września 1963 roku, w obecności władz uczelni oraz miasta Krakowa, dokonano wmurowania aktu erekcyjnego pod pawilon Biblioteki i przystąpiono szybko do budowy według projektu wykonanego przez projektantów z biura Miastoprojekt Kraków z architektem Zbigniewem Olszakowskim na czele¹⁶. Po niespełna trzech latach, 3 maja 1966 roku, nastąpiło uroczy-

¹⁵ Przemówienie inauguracyjne rektora AGH prof. mgra inż. Feliksa Olszaka, w: *Skład osobowy i spis wykładów. Rok akademicki 1960–61*, Kraków 1960, s. 214.

¹⁶ Zbigniew Olszakowski (2.02.1908–14.06.1993), architekt, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (1933 r.), projektant w Biurze Projektów

ste otwarcie nowego budynku z przeniesionymi zbiorami wewnątrz i personelem gotowym do wyteżonej pracy w nowoczesnym otoczeniu. Budynek Biblioteki był pierwszą po II wojnie światowej wybudowaną w Polsce biblioteką o konstrukcji modularnej. Zastosowanie takiego rozwiązania ułatwia swobodne kształtowanie i zagospodarowanie przestrzeni wewnątrz budynku oraz dostosowywanie jej do zmieniających się potrzeb. Z tej możliwości skorzystano później dwukrotnie, zmieniając funkcje i przeznaczenie przestrzeni na poszczególnych piętrach. Nie podlegało zmianie jedynie usytuowanie klatek schodowych, pionów wodno-kanalizacyjnych i szybów wind. Mając nowy budynek, Biblioteka Główna była przygotowana na przyjęcie wzrastającej z roku na rok liczby użytkowników. Podczas gdy w roku akademickim 1965/1966 w Akademii studiowały 10 263 osoby¹⁷, to kilka lat później – w roku 1969/1970 – już 14 386 osób¹⁸. Powiększała się systematycznie liczebność kadry bibliotekarzy. Pod koniec lat 60. zatrudniano ich już w Bibliotece Główniej pięćdziesięciu trzech.

Początkowo bibliotekarze nie byli jedynymi gospodarzami budynku. Przez wiele lat sporą część II piętra (pokoje pracy i magazyny) zajmował na swoje potrzeby Dział Wydawnictw AGH. Na tym piętrze mieściła się też w kilku pokojach Kancelaria Tajna AGH, gdzie przechowywano ważne i poufne dokumenty uczelni. Dział Wydawnictw opuścił zajmowane przez siebie pomieszczenia w 1983 roku, a dopiero w czerwcu 1989 roku z budynku ostatecznie pozbyto się Kancelarii Tajnej. Niezależnie od obecności sublokatorów już w latach 70. Biblioteka odczuwała brak miejsca do magazynowania zbiorów. Wyprowadzenie Działu Wydawnictw, a potem Kancelarii Tajnej tylko częściowo rozwiązywało ten problem. Oprócz tego coraz bardziej palącą kwestią był remont dachu i modernizacja elewacji. Wprawdzie w latach 80. powstały dwie koncepcje rozbudowy i modernizacji budynku bibliotecznego, ale z powodu braku funduszy na ten cel jedyne większe przedsięwzięcie w tamtym okresie to wykonana w 1988 roku wymiana instalacji centralnego ogrzewania.

W uznaniu zasług wieloletniego dyrektora Biblioteki Główniej, Władysława Piaseckiego (1949–1972), Senat AGH, na posiedzeniu w dniu 7 stycznia 1985 roku, podjął uchwałę o nadaniu budynkowi Biblioteki Główniej jego imienia. Dwa lata później, 28 maja 1987 roku, dokonano uroczystego odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej Władysławowi Piaseckiemu; tablica

---

„Miastoprojekt” Kraków; współautor wraz z A. Stachowskim i K. Syrkiem projektu Biblioteki Główniej AGH (1965 r.); budynek BG AGH otrzymał nagrodę I stopnia Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w 1966 r.

¹⁷ *Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy. Rok akademicki 1966–1967*, Kraków 1967, s. 123–125 (stan na 31.12.1965 r.).

¹⁸ *Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie. Skład osobowy. Rok akademicki 1970–1971*, Kraków 1971, s. 167–169 (stan na 31.12.1969 r.).

znajduje się na półpiętrze głównej klatki schodowej Biblioteki Głównej. W tym samym miejscu, po przeciwnej stronie, we wrześniu 2006 roku odsłonięto kolejną tablicę pamiątkową, tym razem poświęconą prof. Oskarowi Nowotnemu, kierownikowi Biblioteki Głównej w okresie międzywojennym.

Na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku nastąpił pewien regres w działalności Biblioteki Głównej przejawiający się zwłaszcza mniejszą liczbą wypożyczeń i obsłużonych czytelników. Sytuacja ta związana była z drastyczną obniżką limitu przyjęć kandydatów na studia w AGH. Po roku 1990 nastąpił ponowny wzrost liczby studentów, a tym samym systematycznie powiększała się liczba użytkowników Biblioteki. W roku akademickim 2007/2008 Biblioteka działała na rzecz 21 000 studentów studiów stacjonarnych i 9500 niestacjonarnych oraz ponad 2000 nauczycieli akademickich. Do obsługi tych grup użytkowników zatrudnionych było wówczas ponad siedemdziesięciu pracowników działalności podstawowej, w tym pięciu bibliotekarzy dyplomowanych.

Biblioteka Główna AGH była jedną z pierwszych bibliotek w Polsce, w której podejmowano działania w zakresie automatyzacji niektórych prac bibliotecznych. Już w 1972 roku powołano przy Oddziale Informacji Naukowej Pracownię Automatyzacji, której zadaniem było opracowanie założeń automatyzacji procesów bibliotecznych. Pierwsze próby automatyzacji wypożyczeń książek zostały przerwane z przyczyn technicznych. Następne poczynania odnosiły się do eksploatacji zautomatyzowanego systemu informacyjno-wyszukiwawczego WINT Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach, a wdrożonego w BG w 1976 roku. W 1983 roku Pracownię Automatyzacji rozwiązano.

W 1992 roku kilka polskich bibliotek, w tym BG AGH, zakupiło zintegrowany system biblioteczny VTLIS. W roku 1994 powstało lokalne konsorcjum instytucji eksploatujących VTLIS, czyli Krakowski Zespół Biblioteczny (KZB), w którego skład weszło 14 krakowskich instytucji naukowych. Od początku koordynatorem przedsięwzięć realizowanych przez KZB była BG AGH. Przez kilka lat aktywnie uczestniczyła ona również w pracach nad założeniami narodowego katalogu centralnego, który uruchomiony został w 2002 roku pod nazwą NUKAT.

Jak już wspomniano, w Akademii Górniczej jeszcze przed II wojną światową zaczęto tworzyć księgozbiory w katedrach i zakładach naukowych. W okresie powojennym nastąpił rozwój nie tylko samej Biblioteki Głównej, ale także bibliotek na wydziałach. W 1956 roku funkcjonowało aż 68 bibliotek katedralnych i zakładowych, które łącznie dysponowały zbiorami obejmującymi 82 308 woluminów książek i 3606 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych¹⁹. Już w drugiej połowie lat 50. zaczęto zatrudniać do prowadzenia bibliotek katedralnych wykwalifikowanych bibliotekarzy i bibliotekarki. Jedną z pierwszych

¹⁹ *Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1956/57*. Kraków 1957, s. 25.

była Janina Malinowska, zatrudniona w 1958 roku, od 1961 roku prowadząca bibliotekę Katedry Głębień Szybów, a następnie bibliotekę Instytutu Projektowania i Budowy Kopalń. Zasadniczy przełom w funkcjonowaniu bibliotek na wydziałach nastąpił w 1968 roku, kiedy to wprowadzono w ramach wydziałów nową strukturę organizacyjną, czyli instytuty. Zamiast bibliotek katedralnych i zakładowych powołano wówczas 44 biblioteki instytutowe, przy okazji porządkując księgozbiory. Gdy w 1990 roku zlikwidowano instytuty jako strukturę pośrednią na wydziałach, część bibliotek zorganizowano jako wydziałowe, a na niektórych wydziałach odtworzono biblioteki katedralne. Obecnie sieć składa się z czternastu bibliotek wydziałowych, siedmiu bibliotek katedralnych (znajdujących się na trzech wydziałach: Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Inżynierii Biomedycznej; Informatyki, Elektroniki i Telekomunikacji oraz Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej) oraz trzech bibliotek jednostek pozawydziałowych: Studium Języków Obcych, Muzeum AGH i Centrum e-Learningu. Według stanu na koniec 2017 roku biblioteki te liczyły łącznie 341 237 jednostek obliczeniowych, w tym 272 767 woluminów książek.

Z kronikarskiego obowiązku należy dodać, że do 30 września 1992 roku bibliotekarze pracujący na wydziałach podlegali organizacyjnie i merytorycznie dyrektorowi Biblioteki Głównej. Obecnie bibliotekarze zatrudnieni w bibliotekach wydziałowych są pracownikami wydziałów, a Biblioteka Główna sprawuje jedynie merytoryczną opiekę nad ich pracą.

Powróćmy jednak do naszej opowieści o Bibliotece Głównej. Trudna sytuacja lokalowa i zły stan techniczny jej budynku były od dłuższego czasu znane władzom uczelni. Ostatecznie w latach 1996–1999 przeprowadzono remont wewnątrz Biblioteki, powiększając powierzchnie czytelni specjalistycznych. Zmieniono też układ funkcjonalny podstawowych agend bibliotecznych; pomieszczenia katalogów i wypożyczalni dla pracowników, mieszczące się dotąd na I piętrze, przeniesiono na parter, w pobliże wypożyczalni dla studentów. Tym samym takie usługi biblioteczne jak informacja katalogowa, zamawianie książek i czasopism oraz wypożyczanie zostały skoncentrowane na jednym obszarze, możliwie najbliżej wejścia głównego do Biblioteki. Doprowadziło to także do ograniczenia ruchu na piętrach, gdzie mieściły się czytelnie. Remont ten pozostawiał nadal nierozwiązaną sprawę modernizacji elewacji i położenia nowego stropodachu, a także braku powierzchni magazynowych.

Niezależnie od wykonanych remontów – począwszy od roku 1999 – uczelnia starała się o uzyskanie pozwolenia na rozbudowę budynku Biblioteki. W marcu 2001 roku zatwierdzono projekt rozbudowy i modernizacji opracowany przez Miastoprojekt Kraków Sp. z o.o. Wobec kilkuletniego zastoju w tej sprawie Senat AGH podjął w 2004 roku uchwałę, w której wyrażono wolę realizacji projektu rozbudowy Biblioteki Głównej w latach 2005–2006²⁰. Mimo

²⁰ Uchwała nr 121/2004 Senatu Akademii Górniczo-Hutniczej z dnia 9 czerwca 2004 r.

to rozbudowy nadal nie rozpoczęto i projekt – przygotowany w 2001 roku – do czekał się w 2008 roku kolejnej tzw. koncepcji zamiennej. Stała się ona podstawą do otrzymania pozwolenia na budowę.

Ostatecznie w 2010 roku rozpoczęto modernizację południowej (głównej) elewacji budynku, budowę nowego podjazdu oraz remont stropodachu. W następnym roku zmodernizowano wschodnią i zachodnią elewację. Podjęto też decyzje o dobudowaniu na następnym etapie od strony północnej segmentu o szerokości około 7 m i remoncie kapitalnym starej części Biblioteki, by zwiększyć powierzchnię magazynową, ale też przystosować budynek do przepisów przeciwpożarowych i potrzeb osób niepełnosprawnych. Prowadzenie tak szeroko zakrojonej inwestycji stanowiło najlepszą okazję, by od nowa zagospodarować przestrzeń biblioteczną, czyniąc ją jeszcze bardziej przyjazną czytelnikowi, i usprawnić pracę bibliotekarzy. Prace nad projektem architektonicznym i projektami branżowymi trwały kilka miesięcy. Władze Biblioteki były do planowanego remontu przygotowane, bowiem już w 2000 roku na potrzeby projektu rozbudowy opracowany został szczegółowy program użytkowy. Wówczas nie został on wykorzystany, ale stał się podstawą założeń do nowego projektu. Wymagał jedynie przeróbki i dostosowania do ostatecznie przyjętego w 2011 roku projektu inwestorskiego.

Remont południowej elewacji oznaczał przeprowadzkę pracowników i przeniesienie części zbiorów do północnej części budynku. Zafoliowane meble i inne sprzęty pozostały w remontowanych pomieszczeniach. Po zakończeniu prac wszystko wróciło na poprzednie miejsce. W następnym roku podobnie postąpiono z pracownikami, księgozbiorem i sprzętem po stronie wschodniej i zachodniej. W trakcie remontów i związanego z nimi przemieszczania zbiorów oraz personelu w 2011 roku zlikwidowano Oddział Czasopism, a pracownicy, zachowując wykonywane przez siebie zadania, przeszli do czterech oddziałów: Gromadzenia Zbiorów, Opracowania Zbiorów, Udoskonalenia Zbiorów i Oddziału Informacji Naukowej. Zmiany w strukturze organizacyjnej uwzględnione zostały w nowym projekcie rozbudowy i modernizacji Biblioteki Głównej. W 2012 roku rozpoczął się najtrudniejszy – dwuletni – etap prac – dobudowa czterokondygnacyjnego modułu o szerokości około 7 m do istniejącego gmachu wzdłuż całej północnej ściany i połączenie starej części z nową. Wymagało to oczywiście opuszczenia pomieszczeń od strony północnej. Po zintegrowaniu nowo wybudowanej części ze starą substancją nastąpiły kolejne przenosiny – do nowej części i przylegającego do niej wyremontowanego fragmentu Biblioteki. Niezbędne było wywiezienie części zbiorów i mebli do baraku na Miasteczku Studenckim. Część księgozbioru udało się pozostawić na miejscu w starej części budynku, zabezpieczając go szczelnie, na ile to było możliwe, folią.

Główną obawą dotyczącą inwestycji było to, czy uda się ją zrealizować bez zamykania Biblioteki na dłuższy czas. Postawiony wykonawcom

warunek, że w trakcie realizacji inwestycji placówka musi działać w sposób ciągły, był egzekwowany z całą stanowczością. Zdarzały się wprawdzie przypadki krótkotrwałego zamykania jakiejś agendy, ale zwykle było to tylko wyłączenie na czas zorganizowania jej w innym miejscu. Konieczne też było przejście na czas remontu na system jednozmianowy, ograniczający godziny otwarcia Biblioteki. Dzięki tym wszystkim zabiegom udało się pomyślnie przebrnąć przez remont i był to niezwykle sprawdzian dla wszystkich pracowników. Modernizacja budynku i dobudowa segmentu sprawiły, że Biblioteka Główna AGH znowu jest jedną z najnowocześniejszych bibliotek w kraju, na miarę XXI wieku. Ostatecznie od lutego 2014 roku Biblioteka zaczęła działać w pełnym zakresie. W marcu 2014 roku uroczystego, ponownego (pierwsze miało miejsce 1966 roku) otwarcia budynku Biblioteki dokonali JM Rektor AGH prof. dr hab. inż. Tadeusz Słomka oraz dyrektor Biblioteki Głównej mgr Ewa Dobrzyńska-Lankosz. Po rozbudowie powierzchnia Biblioteki wynosi około 6100 m². W wyniku rozbudowy i modernizacji nastąpiły istotne zmiany w zakresie obsługi użytkowników oraz organizacji dostępu do części zbiorów. Tuż za drzwiami wejściowymi odwiedzającego wita przestronny hol z wypożyczalnią i stanowiskami komputerowymi z dostępem do katalogu bibliotecznego. Funkcjonujące dotąd jako oddzielne wypożyczalnie dla studentów i pracowników połączono w jedną wspólną agendę (cztery stanowiska obsługi, w tym jedno dla osób niepełnosprawnych). Utworzono Strefę Wolnego Dostępu, gdzie zgromadzono około 60 000 podręczników (tzw. wielozemplarówki) z możliwością samodzielnych wypożyczeń za pomocą urządzeń samoobsługowych (tzw. selfchecków). Ułatwiło to i znacznie przyspieszyło zaopatrywanie się studentów w najpotrzebniejsze skrypty w ciągu całego roku akademickiego. Znaczącym ułatwieniem dla użytkowników było połączenie czytelni czasopism i ogólnej w jedną, dwupoziomową Czytelnię Główną (97 miejsc). W tejże czytelni, w wydzielonej części, prezentowane są wszystkie tytuły prenumerowanych przez Bibliotekę Główną czasopism polskich i zagranicznych oraz około 6000 egzemplarzy podręczników. Na antresoli znalazło się też miejsce na cztery zamykane pomieszczenia (boksy) do indywidualnej pracy naukowej. Połączono również działające oddzielnie czytelnie: kartograficzną oraz norm i patentów w jedną wspólną, dużą Czytelnię Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych (42 miejsca). Funkcjonuje ona w ramach Oddziału Zbiorów Specjalnych, gdzie działają także: Ośrodek Informacji Patentowej (PATLIB) i Punkt Informacji Normalizacyjnej (PIN). W wyniku rozbudowy i modernizacji Biblioteki udało się powiększyć znajdującą się na parterze Czytelnię Książek Własnych, która od lat cieszy się wśród studentów ogromną popularnością. Okazjonalnie może ona również pełnić rolę sali konferencyjnej z własnym systemem audiowizualnym (system nagłośnienia i sześć wielkowieściowych telewizorów) oraz z zainstalowaną pętlą indukcyjną (indukcyjną) wspomagającą odbiór dźwięków przez osoby niedosłyszące. W Czytelni tej zainstalowano mobilną ściankę

działową pozwalającą na podzielenie pomieszczenia na dwie niezależne sale. Na potrzeby prowadzonych przez pracowników BG zajęć dydaktycznych powstała wreszcie niewielka sala seminaryjna (laboratorium komputerowe). Cały gmach został przystosowany do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych. Zastosowano też wiele rozwiązań ułatwiających korzystanie z Biblioteki osobom niepełnosprawnym (tabliczki z objaśnieniami w języku Braille'a, nowy podjazd do budynku, „mówiąca” winda, stoliki z podnoszonymi blatami). Zaowocowało to przyznaniem budynkowi Biblioteki wyróżnienia Urzędu Rady Miasta w konkursie „Kraków bez barier 2013” w kategorii „budynki użyteczności publicznej”.

Rozbudowa i modernizacja gmachu Biblioteki Głównej była niewątpliwie najważniejszym wydarzeniem ostatniego dziesięciolecia. Warto jednak podkreślić, że był to również czas intensywnego rozwoju placówki, podejmowania szeregu cennych inicjatyw oraz realizacji licznych projektów i przedsięwzięć. Oto kilka z nich. Od 2001 roku w AGH zaczęto tworzyć bibliotekę cyfrową, choć pierwszy zdigitalizowany tekst (skrypt uczelniany) Biblioteka Główna udostępniła w Internecie już w 1999 roku. Od 2006 roku w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej AGH rozpoczęto rejestrowanie rozpraw doktorskich brnionych w AGH, a od 2007 roku – artykułów publikowanych w uczelnianych czasopismach naukowych AGH. W portalu znalazły się także inne typy dokumentów, takie jak: materiały konferencyjne, monografie, druki XIX- i XX-wieczne (do 1945 r.) czy multimedialne katalogi wystaw bibliotecznych. Wszystkie te dokumenty zostały przeniesione do repozytorium instytucjonalnego – Repozytorium AGH. Jest to kolejny realizowany aktualnie projekt, którego inicjatorem była Biblioteka Główna. Pod koniec 2013 roku – przy istotnym udziale dyrekcji i pracowników Biblioteki Głównej – rozpoczęto prace koncepcyjne, dzięki którym opracowano ramowy harmonogram projektu „Repozytorium AGH”, a także plan szczegółowy na 2014 rok. Założono, że w repozytorium będą rejestrowane m.in. pełne teksty prac dyplomowych (licencjackich, inżynierskich, magisterskich), rozpraw doktorskich, publikacji pracowników, a także dokumenty administracyjne. W 2015 roku pracownicy BG rozpoczęli wprowadzanie do Repozytorium metadanych oraz plików z pisemnymi pracami dyplomowymi z poszczególnych wydziałów. Zarejestrowane w ten sposób prace dyplomowe są następnie przesyłane do Ogólnopolskiego Repozytorium Prac Dyplomowych. Projekt „Repozytorium AGH” jest realizowany przede wszystkim we współpracy z Uczelnianym Centrum Informatyki, ale także z Działem Nauczania, dziekanatami poszczególnych wydziałów oraz Muzeum AGH. W ramach tegoż projektu prowadzony jest niezwykle ważny i ciekawy subprojekt „Historia AGH”. Wykorzystano w nim zasoby lokalnych baz, od wielu lat tworzonych przez Bibliotekę Główną: BIOGRAM i DHC. Baza BIOGRAM (wcześniej w formie tradycyjnej kartoteki) początkowo obejmowała wszystkie znaczące postaci uczelni. Później zaczęto do niej wprowadzać także notki o osobach, o których pojawiały się wzmianki

w innych źródłach. Kilka lat później zaczęto tworzyć bazę rejestrującą doktory honorowe nadawane przez AGH. Po zmianie oprogramowania (przejście z ISIS-a na Wiki), scaleniu baz, dodaniu portretów, uzupełnieniu o źródła, stały się one podstawą funkcjonowania portalu „Historia AGH”. W portalu zgromadzono także kilkanaście nagrań tzw. historii mówionej ze wspomnieniami co znamienitszych profesorów naszej uczelni, m.in. prof. Zofii Orman (WMN), rektorów: Ryszarda Tadeusiewicza, Antoniego Tajdusia czy Tadeusza Słomki.

Jednym ze najważniejszych zadań statutowych Biblioteki Głównej jest rejestrowanie dorobku naukowego pracowników uczelni. Wydawana od wielu lat w formie drukowanej *Bibliografia Publikacji Pracowników AGH* (BPP) od 2001 roku dostępna jest on-line. Zawartość bazy uzupełniana jest przez pracowników BG, natomiast stałe wsparcie informatyczne zapewnia i dba o rozwój bazy Uczelniane Centrum Informatyki. Dzięki odpowiednim funkcjonalnościom bazy BPP możliwe jest przygotowanie na bieżąco wszelkich zestawień i statystyk na potrzeby władz uczelni i wydziałów, a także poszczególnych pracowników.

W 2015 roku, na prośbę JM Rektora AGH T. Słomki, przeniesiono Bibliotekę Pracowniczą do gmachu BG i włączono, jako wydzieloną inwentarzowo kolekcję, do zbiorów naszej Biblioteki. W Strefie Wolnego Dostępu wygospodarowano miejsce dla około 12 000 książek beletrystycznych. Książki skatalogowano w zintegrowanym systemie bibliotecznym VTLS/Virtua, przysposobiono do udostępniania i już od października 2015 roku można było je wypożyczać. Zgodnie z zawartym porozumieniem zakup książek do Biblioteki Pracowniczej finansowany jest, jak wcześniej, przez Dział Socjalno-Bytowy. Przewiduje się jednak w przyszłości współfinansowanie zakupu przez Uczelnianą Radę Samorządu Studentów i wtedy również studenci będą mogli korzystać z tego księgozbioru.

Tak oto pokrótce prezentuje się historia Biblioteki Głównej AGH, której początki zbiegły się nie tylko z powołaniem do życia Akademii Górniczej, ale i z narodzinami Polski niepodległej. Większość przytoczonych tu wydarzeń, jak to w historii, to już czas miniony. Dla wielu z nas pozostaną one na zawsze miłym i sentymentalnym wspomnieniem. Na koniec autorzy książki życzą swoim młodszym Koleżankom i Kolegom, aby z równą pasją zapisywali kolejne karty historii naszej Biblioteki, aby było ich wiele i aby wypełnione były wspaniałymi i barwnymi obrazami.